

Opgave 2 De correcties

10 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van het onderscheid tussen 'dunne moraal' en 'dikke moraal' met betrekking tot het goede leven: bij een dunne moraal staat de vrije individuele invulling van het goede leven centraal, en bij een dikke moraal juist een gemeenschapsidee over het goede leven 1
- een uitleg met dit onderscheid dat Alfred eerder aansluit bij de opvattingen over het goede leven van het communitarisme, omdat zijn geloof in het spoor niet over individuele belangen gaat, maar over wat goed is voor de gemeenschap 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Bij een dunne moraal staat de vrije individuele invulling van het goede leven centraal. Dit is een moraal van leven en laten leven, waarbij er geen inhoudelijk concept van het goede leven is voor verbondenheid tussen mensen. In de dikke moraal is hier juist wel aandacht voor en gaat het idee van het goede leven in eerste instantie over een gemeenschapsidee, over gedeelde gebruiken binnen een gemeenschap 1
- Alfred sluit eerder aan bij de opvattingen van de dikke moraal en dus bij het communitarisme. Zijn geloof in het spoor gaat niet over de belangen van de aandeelhouders, met hun individuele invulling van het goede leven, maar over de burger trots bij een regelmatige dienstregeling. Het onderhouden van het spoor in leeglopende stadjes is volgens hem een morele verplichting aan de samenleving 1

11 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een uitleg met het voorbeeld van Alfred dat het algemeen belang gediend wordt door:

- de inwerking van het bijzondere op het algemene: Alfred werkt vanuit zijn eigen behoefte aan inkomen, waarmee hij bijdraagt aan de algemeenheid waardoor anderen in hún behoefte kunnen voorzien 1
- de inwerking van het algemene op het bijzondere: Alfred is voor zijn behoeftebevredestiging afhankelijk van het collectieve geheel van het spoor 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het bijzondere van Alfreds werk is dat het voorziet in zijn eigen behoefte aan inkomen. Met deze bijzonderheid draagt Alfred bij aan de algemeenheid, waardoor anderen gebruik kunnen maken van het spoor en zo in hun eigen behoeften kunnen voorzien. Hoewel Alfred uit is op zijn eigen behoeftebevrediging kan hij die alleen in vrijheid bevredigen op basis van de algemeenheid van het collectieve geheel van het spoor, waarbij andere mensen behoefte hebben aan het spoor. Doordat het algemene en het bijzondere zo op elkaar inwerken, wordt het algemeen belang dus gediend (de voorziening en het gebruik van het spoor) zonder dat Alfred er op uit is om dat algemeen belang te dienen (hij wil in de eerste plaats voorzien in zijn eigen behoefte aan inkomen)

2

12 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat volgens Marx de vrije markt op gespannen voet staat met het goede leven omdat kapitaal doel op zich wordt, waardoor arbeiders worden uitgebuit en niet vrij zijn / waardoor geld ook de bourgeoisie gevangenhoudt
- een uitleg dat volgens Marx de vrije markt op gespannen voet staat met het goede leven omdat de bourgeoisie de productiemiddelen in privébezit heeft, waardoor arbeiders niet delen in de winst en verpauperen
- een argumentatie, met het voorbeeld van Gary en zijn vader, voor of tegen Marx' opvatting dat de vrije markt op gespannen voet staat met het goede leven
- een argumentatie, met een standpunt over het begrenzen van de neoliberale marktlogica, voor of tegen Marx' opvatting dat de vrije markt op gespannen voet staat met het goede leven

1

1

1

1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Binnen de vrije markt is kapitaal doel op zich geworden in plaats van ruilmiddel. Het kapitaal dringt door in alle verhoudingen in de samenleving. Wie kapitaal heeft, wil dit vermeerderen door arbeiders zo min mogelijk te betalen, waardoor arbeiders de levensstijl van de eigenaren betalen. Arbeiders zijn daardoor niet vrij om hun leven vorm te geven / Ook de bourgeoisie komt terecht in de gevangenschap van het geld, betekenisvolle relaties worden minder belangrijk, winst is het devies, 'al het heilige wordt ontheiligd'

1
 - De vrije markt wordt bepaald door degenen die de productiemiddelen in privébezit hebben. Omdat steeds meer gemeenschappelijk bezit, bijvoorbeeld land, in privé-eigendom komt, kunnen grote groepen mensen er geen gebruik meer van maken. Arbeiders delen bovendien niet in de winst die de eigenaren met hun bezit en productiemiddelen opstrijken. Zo worden zij steeds armer en raakt het goede leven voor hen steeds verder uit zicht

1
 - Ik ben het niet eens met Marx' opvatting dat de vrije markt het goede leven van de meesten belemmert omdat zij onderworpen zijn aan de macht van het kapitaal van enkelen. Er zijn anno nu vanuit de overheid juist allerlei regels die de ellendige negentiende-eeuwse verpaupering in fabrieken, waarop Marx zijn ideeën entte, tegengaan. Naar mijn smaak zijn er zelfs te véél van dat soort begrenzingen aan de vrije markt. Ik vind dat de neoliberale marktlogica juist niet zo veel begrensd moet worden. Een individu heeft zijn eigen sociale positie ook aan zijn eigen keuzes te danken en zaken als bijvoorbeeld zorg zijn gewoon duur. In het voorbeeld van Alfred en Gary: als Alfred had gewild had hij meer geld voor zijn octrooi kunnen vragen, dan was hij zelf iemand met kapitaal geworden en had hij de zorg die hij nodig heeft om een goed leven te leiden gewoon kunnen kopen

2
- of
- Ik ben het eens met Marx' opvatting dat de vrije markt het goede leven van de meesten belemmert omdat zij onderworpen zijn aan de macht van het kapitaal van enkelen. Gary is een geldbelust mannetje en wil zijn vader zijn neoliberale ideeën opleggen. Maar als je zoals Alfred niet geïnteresseerd bent in geld om het geld, ontnemt de vrije markt je de mogelijkheden voor een goed leven met de zorg die daarvoor nodig is. Het enige wat volgens mij kan helpen, is om de neoliberale marktlogica verder in te perken en bijvoorbeeld zorg en het ontwikkelen van medicijnen niet over te laten aan de markt, zodat medicijnen en zorg altijd voor iedereen beschikbaar blijven

2

Vraag	Antwoord	Scores

13 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat Marx' kritiek op instituties te herkennen is in de situatie van Amerika: zielloos amusement/hebbedingetjes/farmaceutische middelen is institutionele onderdrukking die de sociaal-economische verhoudingen in stand houdt, waarbij het belang van de rijken het best is gediend

voorbeeld van een goed antwoord:

In tekst 6 gaat de onderdrukking van de vele niet-rijken door de weinige rijken in de situatie van de Amerikaanse vrije markt over de macht van instituties die Marx bekritiseert. Met amusement, hebbedingetjes en pillen worden in Amerika sociaal-economische verhoudingen in stand gehouden, waarbij het belang van de rijken het best gediend wordt. Dit is een voorbeeld van institutionele onderdrukking en macht waar de onderdrukten geen invloed op hebben, misschien hebben ze het zelfs niet eens door.

14 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat een argumentatie of instituties persoonlijke vrijheid inperken of juist mogelijk maken met:

- een definitie van het begrip 'harde institutie' of 'zachte institutie' 1
- een uitleg van een daarbij horende vooronderstelling, en 1
- een weergave van een passend voorbeeld 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik denk dat instituties persoonlijke vrijheid mogelijk maken. Onder het begrip 'zachte institutie' versta ik gedeelde ideeën van een bepaalde groep mensen. Binnen die gedeelde ideeën kan eenieder zijn of haar persoonlijke vrijheid ontdekken en ontwikkelen 1
- Een vooronderstelling bij deze definitie is uitsluiting. Degene die de opvattingen en ideeën niet deelt, hoort er niet bij. Dat kan een probleem zijn, maar dat hoeft niet 1
- Als je bijvoorbeeld artistieke conventies binnen de literatuur neemt, dan kunnen schrijvers daarbinnen hun beroep uitoefenen en zich qua stijl en genre onderscheiden van andere schrijvers. Maar tegelijkertijd gaat er ook een bepaalde macht uit van die conventies, je bent als schrijver bijvoorbeeld ingedeeld bij de 'belangrijke maatschappijkritische literatuur van deze eeuw' of bij de 'voor het grote publiek toegankelijke, humoristische lectuur'. Ik zie die uitsluiting niet als een probleem, omdat wie uitgesloten wordt binnen de ene 'zachte institutie' deelgenoot zal zijn van een andere. En zoals gezegd kan je daarbinnen jouw persoonlijke vrijheid, in dit geval als schrijver, ontdekken en ontwikkelen 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
	Ik denk dat instituties vooral persoonlijke vrijheid ondermijnen. Onder het begrip 'harde institutie' versta ik een concrete instantie met een duidelijke machtsdrager die een bepaald gebeuren mogelijk maakt en uitvoert	1
	Een vooronderstelling bij deze definitie is dat die machtsdrager het goede beoogt voor normale, gezonde mensen	1
	Neem bijvoorbeeld de institutie school. Op zich pretendeert een school het goede te willen voor normale en gezonde leerlingen. Maar daarmee ontstaat automatisch een soort eenheidsworst van leerlingen met dezelfde opvattingen over het goede die ook door de rector of het schoolbestuur uitgedragen worden. Volgens mij ondermijnt dat de werkelijke persoonlijke vrijheid om zelf te bepalen wat normaal, gezond, vrij en waardevol betekent	1

Opmerking

Aan een juiste argumentatie dat harde instituties persoonlijke vrijheid mogelijk maken en zachte instituties persoonlijke vrijheid ondermijnen, kunnen ook scorepunten worden toegekend.

15 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de christelijke liefde (agapè) als hoogste theologale deugd: jezelf inzetten voor het welzijn van anderen vanuit een gerichtheid op God 1
- een uitleg dat Camus aansluit bij de christelijke agapè voor zover hij zin opvat als gericht zijn op anderen, maar bekritiseert omdat (immanente) liefde voor het leven ook bestaat in een absurde wereld zonder God 1
- een uitleg dat het Aslan-pilletje binnen het christendom geen werkelijke zin kan geven: het pilletje brengt geen gerichtheid op God met zich mee 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- De christelijke agapè als hoogste theologale deugd houdt in dat je jezelf concreet inzet voor het welzijn van anderen. Je stemt daarbij je innerlijk, of je ziel, af op het komende 'Koninkrijk van God', en je ontvangt net zo veel liefde van God als je er zelf in oefent, bijvoorbeeld in de vorm van de zogenaamde werken van barmhartigheid 1
- Camus' opvatting van zin als liefde voor het leven sluit aan bij de christelijke agapè omdat je je daarin richt op het welzijn van anderen. Anders dan in het christendom is deze houding of handeling zinvol in zichzelf, ook al is de wereld absurd. Zin wordt dus niet ontleend aan de komst van het 'Koninkrijk van God' of een gerichtheid op God. In die zin bekritiseert hij de christelijke agapè 1
- Het pilletje maakt Enid dan misschien liefdevoller en meelevender, maar ze zet zich nog niet actief, vanuit een gerichtheid op God, in voor het welzijn van haar man en kinderen. Vanuit het christendom geeft het Aslan-pilletje dus geen werkelijke 'zin' 1

16 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de 'correcties' in Franzens roman het best aansluiten bij Nussbaums strategie van immuniseren: je kwetsbaarheid uitbannen door externe factoren te controleren/beheersen 1
- een argumentatie met Enids besef en een afweging van Nussbaums twee strategieën – immuniseren en erkennen – of de 'correcties' noodzakelijk zijn voor het goede leven 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het verbeteren van menselijk onvermogen en tegenslag met als doel succesvol te zijn, zoals de personages in Franzens roman doen, sluit aan bij Nussbaums strategie van immuniseren. Bij deze strategie gaat het erom dat toeval en externe factoren worden gecontroleerd zodat je kwetsbaarheid geen kans krijgt 1
- Ik ben geen voorstander van immuniseren omdat het simpelweg onmogelijk is. In het voorbeeld van de roman lijkt het alleen te kunnen door een of ander illegaal wonderpilletje. Beter kan je kiezen voor de strategie van erkennen, wat Enid aan het eind van de roman kennelijk doet: open en ontvankelijk meebewegen met wisselende omstandigheden, in verbinding met even kwetsbare en veranderlijke anderen. Dan moet je wel afstand nemen van een of andere vaststaande 'beste' invulling van het goede leven, zoals in de roman een geslaagd, succesvol en financieel onafhankelijk leven. Wat het goede leven dan inhoudt, is afhankelijk van omstandigheden en mogelijkheden. Ik denk dus niet dat de correcties noodzakelijk zijn voor het goede leven 1

of

Vraag	Antwoord	Scores

- Ik denk dat immuniseren een goede manier is om het goede leven te bereiken. Dat Enid aan het eind van het boek gelukkig is ondanks mislukkingen en imperfecties is fijn voor haar, maar ook een nogal romantisch happy end dat weinig met het werkelijke leven te maken heeft. Ik denk dat als je 'kwetsbaarheden erkent en meebeweegt met wisselende omstandigheden', je gewoon vervalt tot een slappe, lethargische levenshouding. Zo kom je als mens en als mensheid niet verder of vooruit. Het goede leven vraagt volgens mij om voortdurende evaluatie van jezelf, je eigen functioneren en dat van anderen, en vervolgens moet je op zoek blijven gaan naar verbeteringen om tot succes en een persoonlijk geslaagd leven te komen. Dat kan alleen maar door scherp te oordelen als iets mislukt of minder goed is en vervolgens moet je bepaalde dingen laten, vermijden of juist aanpakken en bijsturen; controle uitoefenen dus, zoals de personages in de roman proberen. Ik denk dus dat correcties absoluut noodzakelijk zijn voor het goede leven

1